

Učiteljski Tovariš.

Glasilno avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Štev. 32.

V Ljubljani, 11. velikega srpana 1905.

XLV. leto.

»Učiteljski Tovariš« izhaja vsak petek. Ako je na ta dan praznik, izide list dan pozneje. Vse leto stoji 8 K, pol leta 4 K, četrt leta 2 K. Spise je pošiljati samo na naslov: Uredništvo »Učiteljskega Tovariša« v Idriji. Naročnino prejema Francišek Őrnagoj, nadučitelj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Rokopisov ne vračamo. — Oglasi in poslanice stanejo za stran 30 K, pol strani 16 K, $\frac{1}{3}$ strani 10 K, $\frac{1}{4}$ strani 8 K, $\frac{1}{8}$ strani 4 K; manjši inserati po 20 h petit-vrsta. Večkratno objavlanje po dogovoru. Priloge poleg poštne 6 K.

Vsebina: O šolskih stavbah. — Naš denarni zavod. — Šolske in učiteljske rane. — Deželna učiteljska skupščina v Ljubljani. — Donesek k ilustraciji istrskih razmer. — Pisarna za zdravljenje naših bolnih stanovskih, družabnih, uradnih, književnih, narodnostnih in političnih razmer. — Iz naše organizacije. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Listnica uredništva. — Uradni razpisi učiteljskih služb. — Računski sklep društva »Jubilejska samopomoč«. — Inserati.

O šolskih stavbah.

(Od kranjsko-štajerske meje.)

Kot učitelj, službujoč na Štajerskem, sem imel večkrat priliko priti na Kranjsko, kjer sem prišel v dotiko s kranjskimi tovariši, od katerih sem zvedel marsikatero zanimivost, ki vladajo v tej deželi. No, tu in tam sem se prepričal o resničnosti povedanega tudi na lastne oči. Namenil sem se napisati par besed o šolskih stavbah na skrajnem severovzhodu kranjske dežele. Nehote mi prihaja na misel članek, ki je priobčen bil v »Tovarišu« pod naslovom »Šola v svinjaku«.

Mogoče, da je bila tista šola še palača proti šolam v Motniku, Špitaliču, Št. Gothardu, Št. Ožbaltu i t. d.

Oglejmo si šolo v Špitaliču! To vam je stavba! Da bi cenjenim čitateljem to šolo opisali tako, kakor zasluži, se mi zdi nemogoče, ker bi mi zmanjkalo dostojnih izrazov. Dovolj je, ako rečem, da bi v tako stavbo noben boljši kmet na Štajerskem niti svojih prascev ne zaprl. S tem je dovolj povedano. Dosti boljša ni tudi motniška šola, ki je bolj kurniku podobna nego kakemu poslopju. Šola stoji že na nepripravnem, zakotnem in smrdljivem prostoru. V nizko, temno in zaduhlo šolsko sobo se pride po visokih lesenih stopnicah. V pritličju pa stanuje krojač, ki ima lepše stanovanje nego šolski voditelj. V šoli na Čemšeniku učitelj niti zakonitega stanovanja nima, ker ima samo eno sobo. In v taka zanemarjena poslopja mora zahajati nežna mladina, kjer ji je treba buditi in razvijati estetična čuvstva. In kaj naj poreče k tem ciganskim kočam učiteljstvo, ki mora hoditi vanje ter tam dan za dnevom požirati pogubonosne bacile! In take razmere bodo še ostale v kljub mednarodnemu kongresu v Norimberku.

Šolske oblasti niti pojma nimajo, kako izpodkopujejo ugled podložnemu učiteljstvu. Ali bo ljudstvo ali bodo otroci rešpektirali učitelja, ki mora zahajati v take lokale? Skrajni čas bi že bil, da bi napravili enkrat konec tem škandaloznim razmeram.

V Špitaliču in Št. Ožbaltu sta zasilni šoli, otrok je pa toliko, da bi bili lahko v obeh krajih dvorazrednici oziroma trirazrednici. Tudi v tem oziru je vse zanemarjeno. Ko bi hotela gospoda le nekoliko pogledati farovže in kaplanije po

kmetih, kake palače so to! Za šolo je seveda vsaka skrpušana luknja dobra. Za prve ima naše ljudstvo denar, za druge ne. Šolske oblasti bi morale tudi vedeti, da se občine gotovo ne bodo pobrigale za asaniranje teh razmer, dokler bodo v klerikalnih rokah. Kakor gotovi ljudje nimajo srca za gmotne razmere učiteljstva, tako jih tudi nimajo za njih zdravje in ugled.

Tu navedena dejstva nam pa tudi dokazujejo, kako opravičeno in utemeljeno je dr. Šušteršiča očitanje šolskih palač. Radovedni smo, kaj poreče k temu »Slovenec«.

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodono naložim, v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani,

registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do konca malega srpana 1905 K 113.819.35.

Naznanilo. Kdor želi od zadruga kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštnih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Zaradi preselitve dosedanjega načelnika g. Primožiča je priobčil uradni list »Laibacher Zeitung« ta-le:

Firm. 820.

Zadr. III. 162/4.

Razglas.

Vpisalo se je v zadržnem registru pri firmi:

Hranilnica in posojilnica „Učit. konvikta“ v Ljubljani

reg. zadruga z omejenim jamstvom, da je iz načelstva izstopil Štefan Primožič, vstopil je pa Ant. Likozar, učitelj-voditelj v Ljubljani.

Načelnik je sedaj Ivan Bernot, namestnik načelnika pa Jakob Dimnik.

Ljubljana, 6. julija 1905.

Šolske in učiteljske rane.

Znano je, da zahtevajo od učiteljstva in šolske mladine vedno več, akoravno je dokazano, da človeštvo neprenehoma hira. Zato smo se tudi ustrašili najnovejšega ukaza, ki zahteva najstrožje postopanje pri sprejemnih izpitih za srednje šole in pa, ker se prevelika strogost bliža krivici.

»Allzu scharf macht schartig,« pravi celo nemški pregovor. V Ljubljani je pa tudi znan slučaj, da je učenec jako dobro napredoval in postal že v drugem polletju odličnjak, ki so ga hoteli pri sprejemnem izpitu vreči in so ga sprejeli le po milosti tedanjega ravnatelja.

Zahteve sprejemnih izpitov se sploh ne strinjajo z nalogo ljudske šole. Analiza je za 9 in 10 letne učence vobče pretežka, učitelj z njo tudi zazpravi veliko časa, ki bi ga lahko uspešneje porabili za spisje. Ta nedostatek se tudi kmalu pokaže pri učencih v srednji šoli, ker so v začetku pri spisnih nalogah grozno nerodni. Ljudski učitelj pri pičlo odmerjenem času pač ne more delati čudežev v dveh jezikih. Ako je torej analiza absolutno potrebna za sprejem v srednjo šolo, potem naj ustanove posebne pripravljalne tečaje, kakor jih imajo že v drugih deželah, kjer zahtevajo znanje več jezikov. Dejstvo, da se slabjši učenci že čez 2 mesca povrnejo na ljudsko šolo, kaže, da so sprejemni izpiti celo brez pomena. Z napravo posebnih pripravljalnih tečajev za srednje šole bi se tudi lahko popolnoma odpravili sprejemni izpiti. Morebiti to stvar uredi letošnja deželna učiteljska skupščina.

Zdi se nam, da prepad med ljudsko in srednjo šolo širi tudi sedanja obravnava realij. Prepičlo odmerjena tvarina pri realijah in vedno ponavljanje iste snovi — pospešuje lenobo*) pri nadarjenih učencih in to potem ovira boljši napredek v srednji šoli, kjer se tvarina skoraj vsako uro menja.

Največa učiteljska rana je pač slabo gmotno stanje, ali tudi drugače učiteljstvo premalo podpirajo. Otroci častnikov in uradnikov imajo pri sprejemih v vojaške šole in vzgojališča veliko prednost, zato bi želeli, da dado učiteljskim hčeram tudi večjo prednost pri sprejemu na učiteljska. Mislimo, da je to povsem pravična zahteva, zlasti — ker prejemki učitelja še niso tako uravnani, da bi lahko v smislu državnega zakona stanu primerno vzgajal svoje otroke. — a —

Deželna učiteljska skupščina v Ljubljani.

III.

K prvima poglavjema moramo dodati še nekatere stvari, ki naj pridejo v razgovor pri dež. učiteljski skupščini. Tičejo se te stvari naših nadzornikov. Učitelji imamo uradno postavljene tri nadzornike, t. j. deželnega, okrajnega in krajnega nadzornika. Poleg teh imamo pa še vse polno neuradnih nadzornikov, ki so čestokrat za svoje »nadzorovanje« bolj vneti kakor naši uradni nadzorniki. Mi si predstavljamo šolske nadzornike kot prijatelje in svetovalce učiteljev, vsaj tako govore tudi naši zakoni. Kot naši nadzorniki morajo biti do nas tolerantni in ne smejo nastopati pri svojem nadzoru tako, kakor nastopajo policijski in orožniški nadzorniki napram svojim izvrševalnim organom. Sicer se ne smemo pritoževati proti vsem dosedanjim nadzornikom, pač pa tukaj očitno pribijamo nastopanje dveh ali treh nadzornikov, ki so dali dovolj prilike, da je bilo vse učiteljstvo ogorčeno. Prvi je znani mož, ki prisluškuje pri vratih in pregleduje zvezke učencev po ulicah. Osedlanega ima svojega »šimeljna« z vsemi mogočimi sitnostmi in pikolovstvom po vseh mogočih formalnih stopnjah. Povsem naravno je, da takega nadzornika

*) Tu opozorimo na članek, ki ga je spisal slavni Komensky pod naslovom: »Kako pregnati lenobo iz šole«. Slovenski prevod se nahaja v V. Pedagoškem letniku.

Uredn.

ne spoštuje učiteljstvo in ne izvršuje z nobenim veseljem njegovih prepotentnih ukazov. Drugi nadzorovalni mož je nastopil — do sedaj znano — samo enkrat, toda takrat pod vso spodobnostjo proti učitelju; in tu poudarjamo, proti učitelju, ki je zaslužil kaj drugega, kakor nadzorniško poniževanje. Kaj takega si prepoveduje učiteljstvo za vse večne čase od vsakogar! »Hat er schon eingereicht. . .« naj bo zadnji disakord, ki je zazvenel na uho učitelja! Ako zahtevajo od nas spodobno vedenje, zaslužimo in zahtevamo tudi mi spodobno govorjenje v uradnem in neuradnem občevanju. Tretji nadzornik naj ne smatra učiteljev za gostilniške markerje, ki so za donašanje piva ali vina. Vsi trije zadevni nadzorniki, vzeti sumarično, ne sodijo v krog šolskih nadzornikov, temveč v drugo kategorijo z drugimi tendencami. Pri dež. učiteljski skupščini mora priti tudi to v razgovor in sicer na vsak način. Lepo bi bilo, da nas tlačijo in žalijo še taki faktorji, ki bi morali naš ugled pospeševati s svojo avtoriteto v javnosti, ker drugega nam itak ne morejo dati! Dati nam morajo zagotovila, da ne nastavijo nič več takih šolskih nadzornikov, ki bi izvrševali svojo službo v takem tonu in na tak način, kakor zgoraj opisani trije možje. Učiteljstvo svoje nadzornike spoštuje in upošteva njih nasvete po možnosti, nikakor pa neče prenašati poniževanja in zahteva zato od tistih, ki nastavljajo nadzornike, naj sežejo pri njih izbiranju po možeh, ki so stanovsko naobraženi in izobraženi, ki imajo ugled in veljavo pri učiteljstvu, nikar pa ne segati po majhnih ljudeh, ki pa so potem veliki pri šikaniranju in pedantstvu do učiteljev. Po teh naših resničnih besedah pa nikar ne sodite in mislite, da govori iz nas ošabnost in oholost, pač pa nam je narekoval te stavke tisti čut, ki se umenuje nezasluzena užaljenost.

Nekatere besede še o krajnih šol. nadzornikih in krajnih šol. svetih. Krajnim šolskim nadzornikom naj bi se vselej poslalo pri njih imenovanju navodilo, kaj imajo nadzorovati in kaj ne. Vsakega bi morali takoj odstaviti, če se mu dokaže, da svojo službo zlorablja in učiteljstvo po krivici obrekuje. S tem bi kmalu prenehale krivične ovadbe raznih ljudi! Izda naj se postavnoveljaven odlok, s katerim se določa, da ima pri nakupu učil, knjižnice, uradnih tiskovin it. d. izključno določevati le šolski voditelj. Vsako samovoljno nakupovanje šolskih potrebščin po predsedniku kraj. šol. sveta naj se prepove. Kaj, koliko in kakšne stvari so potrebne, ve najbolje učitelj, zato sodi njemu določevanje in nikomur drugemu. Mnogo je še stvari, ki bi jih morali obravnavati pri dež. učit. skupščini. Kakor nam je znano, imajo delegatje že več hvalevrednih predlogov, zato jih ne naštevamo tu. Nekateri pesimisti pravijo, da se bo to in ono brezuspešno predlagalo. Takim rečemo to-le: Predstojeca učiteljska skupščina mora odkriti vse rane, ki so na našem telesu. Prikrivati nočemo ničesar. Vse to se mora uradno konstatovati in poročati na najvišje mesto. Tam morajo izpregledati, v kakšnem položaju se nahajamo, in če jim je kaj do tega, da bode šolstvo napredovalo, morajo sprejeti naše predloge. Glavno pri tem pa je, da pokažemo svojo zavednost in neustrašenost v boju za naše pravice. To morajo tudi upoštevati in po tem ravnati. Živimo v času, ko je treba ne samo trkati, temveč pošteno ropotati, da slišijo tisti, ki jih kličemo.

Kvišku srca, a ne povešati glave! Bojujemo se za napredek šole in za izboljšanje našega gmotnega po-

ložajal To zadnje je prvi in edini pogoj vsemu nadaljnemu delu!

Govorili smo odkritorično, sedaj pridejo dejanja!

Donesek k ilustraciji istrskih razmer.

V 26. št. letošnjega »Tovariša« sem bral popis turških razmer v Istri. Dovolite, da dostavim še nekaj črtic. Javno omenjam, da bi se jaz na mestu Zlatiča ne nadejal, da mi bodo kmalu nakazali plačo. Ako bi imeli gospodje srce in dobro voljo, že kdaj bi bili prisilili deželni odbor, da bi moral plačevati tudi Zlatiča. Ali niso na Kranjskem prisilili deželni odbor, da je moral v Ljubljani odpreti nemško šolo in mora plačevati tudi nemško učiteljstvo? Ali niso za Istro veljavni isti državni zakoni kakor za Kranjsko? Seveda, tam je šlo za nemške Benjamine, a tu gre za ubogo slovansko paro!

Pri našem deželnem šolskem svetu nimajo niti časa, da bi se ukvarjali s tem, ker se tiče ta zadeva le učitelja. Kako je mogoče misliti, da bi imeli čas za to, ko imajo delo, trud in skrbi že nad eno leto s tem, da bi disciplinarno predstavili učitelja, ki je enakega mnenja, kot ga je izrazil kranjski deželni šolski svet v odloku 17. januarja 1905, št. 5391/1904, namreč: učiteljstvo ni dolžno voditi šolske mladine ob nedeljah in praznikih k farni, oziroma kaplanski maši.

Kakor sem rekel, razmišljajo o tem že nad leto dni in sedaj so jo vendar modro iztuhtali, tako da se ne bo pritoževal učitelj na ministrstvo. Dotični učitelj je imenovan zaradi disciplinarne preiskave, ki se ni nikdar vršila, za učitelja v kraju, kjer sedaj službuje, a poleg tega še za učitelja v drugem bližnjem kraju. Tako ima učitelj sedaj dve službi in čemu bi se pritoževal! Ali ni ta modra? Ne vem kaj je vzrok, ali to, da bi morali učitelju nakazati dve plači, ali se zdi gospodom vendar nekoliko premodro, da se zadnji čas izgovarjajo na pisarski pogrešek, a tega jim ne more nihče verovati, ker so gotovo prebrali dekret, še preden so ga vročili učitelju. Prebral ga je oni, ki ga je podpisal: deželni šolski nadzornik, predsednik okrajnega šolskega sveta in okrajni šolski nadzornik, a da bi štirim parom tako bistrih oči ušel takšen pisarski pogrešek, tega ni mogoče niti misliti. To bi tudi ne bilo častno, a če bi se kdo upal sklepati, da oni niti ne čitajo dokumentov, ki jih imenujemo dekrete, bi bilo gotovo vredno kazni.

Da se gode take modrosti pri našem deželnem šolskem svetu, to ni še čudež, a čudež je to, da ima deželni šolski svet upravljati ljudsko šolo, a nima niti enega člana izmed ljudskošolskega učiteljstva, zato pa lahko rečemo, da deželni šolski svet niti ne ve v kakšnih razmerah je učiteljstvo po deželi. Če pa kdo kaj ugovarja, se čutijo takoj užaljene ker, mislijo, da so nezmotljivi kakor papež. O tem smo se prepričali pri zadnji okrajni učiteljski skupščini. Naš deželni šolski svet je naložil v popolnem nasprotstvu z zgoraj navedenim odlokom kranjskega deželnega šolskega sveta, da mora učiteljstvo vsako nedeljo in vsak praznik zbirati šolsko mladino v šolskih prostorih in jo od tam voditi v cerkev k farni, oziroma kaplanski maši. 7. oktobra 1904 je glasovala okrajna učiteljska skupščina za referat o tem in 8. okt. je dokazal referent, da je to iz praktičnega ozira neizvršljivo in naravnost šolstvu škodljivo. Oglasil se je še drug učitelj in hotel dokazati, da ta odlok dež. šol. sveta ni utemeljen ni v državnem ni v deželnem šolskem zakonu, a ko je predsednik spoznal, kaj misli

govornik dokazovati, mu je odvzel besedo, čeravno se nam je prebral ob pričetku skupščine opravilnik, kjer je bilo rečeno, da se govorniku prekine beseda, ako prične koga osebno napadati ali če se oddalji od predmeta in govori o čem, kar ne sodi k predmetu.

Da so v Istri takšne razmere, je mnogo krivo učiteljstvo samo. Ako bi se učiteljstvo zedinilo in energično nastopilo, bi se premenilo marsikaj. Sedaj nastopi tupatam posameznik za svoje koristi, a zato ga šikanirata okrajni in deželni šolski svet, a tovariši se mu posmehujejo. Ako se mu posreči, da zmaga, mu nekateri častitajo, ako ga pa šikanija potlači, se mu večina zadovoljno posmehuje. Misliti na zedinjenje z italijanskimi tovariši bi bilo preoptimistično, ker bi potem Italijani svoje učiteljstvo šikanirali, a lahko bi se izvršilo zedinjenje med Hrvati in Slovenci. Bili smo zedinjeni v »Zavezi«, a kako je večina Hrvatov odstopila, je znano in nočem ponavljati tega.

Pisarna

za zdravljenje naših bolnih stanovskih, družabnih, uradnih, književnih, narodnostnih in političnih razmer.

XXXIII.

Vprašanje: Pri neki okrajni skupščini je stavil tovariš- učitelj predlog med debato po hospitaciji, da dotičnemu učitelju skupščina prizna, da je pouk popolnoma uspel, dosegel svoj namen in da se preide h naslednji točki dnevnega reda. Predsednik in okr. nadzornik je tega odločno zavrnil, da pravica, komu izreči priznanje, pristoji le njemu kakor tudi odločitev glede prehoda na daljni dnevni red. Zdi se mi in sem prepričan, da je tu naš tovariš popolnoma pravilno postopal in je pravo vsekakor na njegovi in ne na nadzornikovi, oziroma predsednikovi strani. Prosi odgovora in pojasnila.

Radovednež.

Odgovor: Če se je tedaj kaj takega pripetilo (in o tem ne dvomimo), je to žalosten pojav, ki dovolj jasno osvetljuje zmožnost in vednost naših okraj. šol. nadzornikov. Čuditi se temu ni, če pomislimo, kakšne lastnosti dandanes na Slovenskem v večji meri enega in drugega usposobijo za nadzornika. Prave sposobnosti — te ostanejo največkrat kje v ozadju in jih niti ne upoštevajo. Vrnimo se k temu slučaju! Okrajna kakor vsaka skupščina je del konstitucije. V vsaki konstitucionalni napravi pa ne odločuje posameznik, ampak celota, to je člani, ki tvorijo to celoto. Taka je tudi z vsako skupščino. Vsak član ima pravico stavljati predloge v okviru zakona. Druga je, če potem večina ta predlog sprejme ali odkloni. In le ta ima o tem odločiti in ne predsednik. Ta ima paziti, da se vse vrši v okviru zakona, dopustnosti in dostojnosti, oziroma dajati tudi potrebna pojasnila; seveda, če jih ve. Drugače tudi skupščina nima nobenega pomena. Vsak nadzornik ali predsednik bi diktiral, in basta! Že sama pamet tu dovolj jasno pove brez vsakega zakonika v roki, na kateri strani je pravica, ki jo zadnji čas kaj rade teptajo šolske oblasti in njih organi, da ne rečemo kaj hujšega.

Kdor pa nima toliko soli v glavi, ta pa naj vzame v roke šolski zakonik Heinza za Kranjsko. Na strani 191. pod črto se glasi: »Z r. dež. š. sv. za Kranjsko z dne 23. junija 1872., št. 888/dež. š. sv., se je določil okrajnim učiteljskim konferencijam nastopni opravilni red«. Itd. In četrti odstavek tega reda na strani 193. se glasi: »Nasvete, kateri se stavijo

med razgovorom (debato), mora podpirati vsaj četrtnina vseh navzočnih, da smejo priti v obravnavanje«. Predsednik torej ni opravičen predloga zavrniti, ampak njega dolžnost je, vprašati skupščino, če prizna ta nasvet, ga potem pustiti predlagatelju utemeljevati in dati na glasovanje. Tako razumemo mi zakon; tako se mora vršiti, kjer vlada napredek in svoboda, ki je tudi nam šolnikom vsaj na papirju zagotovljena, četudi v praksi in izvrševanju ne. Da povzamemo vso stvar na kratko, dobimo odgovor: Dotični predsednik je postopal nezakonito, ko se ni oziral na stavljeni predlog, in pravica je po zdravi pameti in po zakonu odločno na strani predlagateljevi. Je li dotični predsednik tako postopal po moči svoje domišljije ali zaradi neznanja zakonov, to pa prepuščamo gospodom na višjih mestih, ki so v šolskih zadevah nezmotljivi.

Dohtar Pretep.

Iz naše organizacije.

Kranjsko.

Iz „Zaveze jugoslovanskih učiteljskih društev“. H glavni skupščini »Zaveze« v Pulju se odpeljemo v nedeljo, dne 13. avgusta iz Ljubljane s poštnim vlakom, ki vozi iz Ljubljane ob 4. uri 54 min. zjutraj.

Na vodstveno prošnjo za znižano vožnjo po državni železnici iz Divače, oz. Trsta v Pulj, je odgovorilo ravnateljstvo c. kr. državnih železnic v Trstu, da generalna olajšava za vse udeležence ni dopustna, pač pa lahko prosi vsakdo zase. Olajšava je jako neznatna in obstoji v tem, da se plača za I. ali II. razred za vožnjo s poštnim vlakom, pelje pa se z brzovlakom; če se pa pelje kdo s poštnim vlakom v I. ali II. raz., plača za nižji razred; za III. razred pa sploh ne dajo olajšave. Poleg tega se mora prošnja kolekovati z 1 K, oz. 50 h, za kateri razred se prosi; vrh tega se se plača 1 K pristojbine za certifikat.

Prenočišče po zasebnih stanovanjih nismo mogli dobiti. Stanovali bomo po hotelih: Hotel Belvedere, h. de la Ville, h. Imperial, h. Central, h. Triest, h. Piccolo, Cuzzi.

Toliko v vednost cenjenim udeležencem.

Vodstvo »Zaveze«:

predsednik L. Jelenc.

Iz »Zaveze avstr. jugosl. učit. društev«. Delegate je prijavilo še: XXXII. konjiško učiteljsko društvo: 91. Beno Serajnik, učitelj — Konjice; 92. Josip Čuček, učitelj — Čadram.

Slovenska Šolska Matica. Da se more določiti število iztisov letošnjim knjigam »Slovenske Šolske Matice«, se prosijo p. u. učitelji in učiteljice, da v kratkem vplačajo letnino gg. poverjenikom, ki naj jo blagovolijo z imenikom članov doposlata odboru.

Pričakovati je, da se število članov tudi letos pomnoži.

Književnost in umetnost.

Spominski list. C. kr. deželni šolski svet za Kranjsko v Ljubljani je z razpisom z dne 21. julija 1905, št. 2961, opozoril vsa okrajna šolska oblastva na »Spominski list«, ki ga je izdala in založila »Slovenska Šolska Matica«. En izvod velja 12 h, 100 izvodov 10 K. Na željo se natisne tudi ime dotične šole.

Ein botanischer Sommerausflug in das Velebitgebirge. Tak je naslov temeljiti študiji, ki jo je priobčil nadučitelj g. Rajko Justin v zadnjem zvezku »Mitteilungen des Musealvereines für Krain«.

Vestnik.

Čekovni promet učiteljskega konvikta. (Letnina za l. 1905.) G. Jožef Lasbacher, nadučitelj, g. M. Lichtenthalner, učitelj, g. Davorin Lesjak, učitelj in g. Tomislav Stacin, učitelj, vsi v Rušah; g. Kopal Josip, nadučitelj in gđc. Katica Valenčič, učiteljica na Premu; g. Janko Zupančič, nadučitelj in gđc. Marija Bajer, učiteljica v Ratečah na Gorenjskem; g. Mavro Tramšek, nadučitelj in g. Ivana Tramšek, učiteljica v Sromljah. Leto se je nagnilo na drugo polletje in vendar je še mnogo p. i. tovarišev in tovarišic, ki še niso plačali letnine za tekoče leto. Gg. šolske voditelje prosimo, da s svojim vplivom podpirajo in pospešujejo to naše podjetje, saj marsikdo prav rad žrtvuje na leto dve kroni, da mu le nadučitelj (ica) privoščijo dobro besedo v ta namen. Torej, le vsi za enega in eden za vse!

Kolekta poštne znamk za učiteljski konvikt. Iz tolimskega okraja kolekta št. 121; iz kamniškega okraja kolekta št. 12; iz postojnskega okraja kolekta št. 58; iz kranjskega okraja kolekta št. 6; (prepisala gđc. Minka Frantar) štev. 19 in štev. 20. Živili! Le pridno naprej s kolektami križem domovine, da pridejo zopet čim preje v roke društvenemu blagajniku. Čas je zlato!

Učiteljski dobrotniki. Č. gospa Mária pl. Trkoczyjeva iz Ljubljane 10 K; Kegljaški klub v gostilni g. Rabavska v Šmartnem pri Litiji, 2 K; C. gospa Franja Papa, trgovka s šolskimi potrebščinami v Škofji Loki, 5 K; gđc. Mara Ivanovna Tavčarjeva, slovenska pisateljica, učiteljica v Kopanju, 12 K — nabrala pri banketu okrajne učiteljske konference ljubljanske okolice z geslom: »Per aspera ad astra!« Učiteljsko kamniškega okraja zložilo ob priliki okrajne učiteljske konference v Radomljah 11 K 20 h; gđc. Franica Bayer, učiteljica v Grahovem pri Cerknici, 5 K; g. Francišek Rant, nadučitelj v Radečah pri Zidanem mostu, za prodane razglednice 8 K 10 h; županstvo v Stari Loki 20 K; g. Anton Bartel c. kr. gimnazijski profesor v Ljubljani, 10 K; g. R. Stermecki iz Celja 2 K; Gornjegrajsko učiteljsko društvo na račun pokroviteljine 80 K; Savinjsko učiteljsko društvo na račun pokroviteljine 80 K; (čisti dohodek koncerta, ki sta ga priredili obe društvi v Mozirju.

Živeli učiteljski dobrotniki in nasledniki! Bog plati!

Učiteljskim »Zaveznikom« na znanje. Štajerski in kranjski učitelji, katerim se pridruži med potjo tudi del primorskega učiteljstva, odpučujejo k zborovanju »Zaveze avstr. jugoslov. učiteljskih društev« v Pulj iz Ljubljane v nedeljo 13. t. m. zjutraj s poštnim vlakom ob 4. uri 55 minut, oziroma z brzovlakom ob 5. uri 59 minut do Divače in od tu pa po državni železnici v Pulj. Nekateri odpučujejo pa že v nedeljo zjutraj ob 12. uri 35 min. z osebnim vlakom do Trsta, kamor dospó ob 6. uri 15 min. zjutraj in potem pa s parobrodom do Pulja. Parobrod odrine iz Trsta točno ob 7. uri zjutraj ter pride v Pulj okolo 2. ure popoldne. Med potjo se ustavi parnik v Piranu, Salvori, Omaku, Cittanovi, Poreču, Orseri, Rovinju in v Fasani. Vožnja po morju je jako zanimiva ter stane nekaj čez 2 K.

Od učiteljstva voljene člane deželne učiteljske skupščine v Ljubljani opozarjamo še enkrat na sestanek, ki bo dne 17. t. m. ob 1. uri popoldne v hotelu »Ilirija« v Kolodvorskih ulicah v Ljubljani. Posvetovanje je veljavno!

Osebnosti vesti. Prov. učiteljica Antonija Virkova je premeščena iz Ribnice v Dolenjo vas, v Ribnico pa pride izprašani učiteljski kandidat Božidar Betriani. — Deželni šolski svet kranjski je v svoji seji 3. t. m. imenoval za nadučitelje: učitelja Ivana Kocijančiča v Srednji vasi pri Bušechi vasi, Štefana Primožiča, doslej vodjo gluhonemnice v Ljubljani, za Dobropolje, Ivana Štruklja v Robu za Bučko, Vincenca Engelmana v Trnju in Valentina Mikuža v Prečni, oba na dosedanjih mestih; definitivnim učiteljem so imenovani provizorični učitelji oz. učiteljice: Josip Primožič v Sorici in Viktor Grčar v Kovorju, oba na dosedanjih mestih, pomožni učitelj na drugi mestni

deški ljudski šoli v Ljubljani Emil Schiffrer za deško šolo na Vrhniki, Ljudmila Mazgon v Mengšu za Mirno, Ema Tirlik v Št. Jerneju in Matilda Poženel na Črnem vrhu pri Idriji na dosedanjih mestih. — Prestavljeni so učitelji oz. učiteljice: Apolonija Dolinšek iz Starega trga pri Poljanah v Preserje, Anton Pegan iz Suhorja v Matenjo vas, Klementina Pikel iz Št. Vida pri Zatični v Mirno peč, Anton Grmek iz Bukovice v Soro, Marija Kratner iz Vodice na deško šolo v Kamnik, Darinka Franke iz Tomišlja na dekliško šolo na Vrhniki, Marija Carli iz Ostrožnega brda v Nadanje selo in Ana Mally iz Dolskega v Primskovo. — Učitelj Edmund Lachainer v Kranju je stalno upokojen. — Provizorična učiteljica gđc. Suzana Baloh je premeščena od Dev. Mar. v Polju v Ihan. — Provizorična učiteljica Karolina Tekavčič iz Domžal v Moravce.

Osebnosti s Štajerskega. Deželni šolski svet štajerski je v svoji seji 27. pr. m. izrekel priznanje nadučitelju na ljudski šoli v Radgoni (okolica) Jakobu Soukalu za njegovo uspešno delovanje v šolski službi. Pravi učitelj na drž. gimnaziji v Celju dr. Anton Dolar je definitivno potrjen v svoji službi in se mu prizna naslov profesorja. Štirirazrednica v Vidmu se razširi v petrazrednico. Nastavljeni so: def. podučitelj v Trstu Alfred Wendler za meščanskega učitelja na ženski meščanski šoli v Celju. Definitivni nadučitelj v Brežicah Engelbert Hinterholzer kot nadučitelj na ljudski šoli na Obrajni; def. učitelj Ivan Kit na ljudski šoli pri Sv. Križu pri Slatini; na ljudski šoli Št. Ožbold ob Dravi def. učitelj v Lehnu Mihael Slemenšek, Provizorični učitelj v Žusmu Matija Rajh je postal učitelj in šolski vodja v Št. Jerneju nad Muto. Definitivni učitelj v Konjicah Fran Nechutny pride kot učitelj na deško ljudsko šolo v Lonzon; kot učitelj na ljudsko šolo v Št. Peter pri Mariboru pride definitivni učitelj v Št. Ilju pod Turjakom Rudolf Menzin; na ljudsko šolo v Čadram pride kot učitelj prov. učitelj v Šmartnem pri Litiji Rud. Pleskovič; učitelj na ljudski šoli na Dobovi postane def. učitelj v Idriji Ludovik Potočnik; učitelj v Laporju postane provizorični učitelj Avgust Kopriva istotam. Def. učiteljica v Št. Marku pri Ptujju Antonija Stupca pride kot učiteljica na ljudsko šolo v Leitersberg-Karčovino. Definitiv. učiteljica na utrkvistični ljudski šoli v Brežicah Viljemina Burian postane učiteljica na nemški ljudski šoli istotam; def. učiteljica v Podčetrtku Henrijeta Berlič pride kot učiteljica na ljudsko šolo k Sv. Trojici v Slov. goricah. Definitivna učiteljica v Rifniku Josipina Majzelj pride kot učiteljica na ljudsko šolo v Poljčane. Definitivna učiteljica v Laporju Terezija Zevnik pride kot učiteljica v Slivnico, na ljudsko šolo v Laporje pa pride provizorična učiteljica Mil. Pavlič v Črešnjevcu.

„Ročni zapisnik“ in „Učiteljski koledar“. Omenili smo že v zadnji številki in opozorili učiteljstvo, da izide letošnji »Ročni zapisnik« v začetku meseca septembra in da ga tiska tiskarna Dragotina Hribarja v Ljubljani. Učiteljstvo pa je dobivalo te dni od tiskarja g. Lampreta v Kranju obvestilo, da izda ta poslednji svoj »Učiteljski koledar«. Pooblaščenim smo izjavljati, da ni učiteljskega koledarja enačiti z »Ročnim zapisnikom«, ki ga je XI. let urejal g. Štefan Primožič, a je sedaj po smrti založnika in tiskarja R. Šebra v Postojni odstopil ves material in vse pravice — torej vso svojo zakonitost — »Zavezi jugoslovanskih učiteljskih društev«, ki je tudi »Ročni zapisnik« sprejela za svojo lastnino. Letošnji »Ročni zapisnik« izda »Zaveza«, a uredi ga g. L. Jelenc. Iz tega je torej razvidno, da je »Učiteljski koledar« konkurenčno podjetje, to tembolj, ker je bilo g. Lampretu rečeno, da ne bo on tiskal »Ročnega zapisnika« in ker je dotični ljubljanski učitelj, ki ga je naprosil g. Jelenc, naj mu pomaga pri redakciji »Roč. zap.«, material, ki ga je navidezno nabiral zanj, pošiljal g. Lampretu in ne njemu! Odslej bo torej izhajal »Roč. zapis.« iz središča naše organizacije — iz »Zaveze« — in komur je to znano, a vkljub temu ustanavlja ali podpira enaka privatna podjetja, proti škodovati naši organizaciji in izkuša zmanjšati zagotovljene dohodke, ki pridejo v korist »Učiteljskemu konviktu«. G. Lampret pravi v svojem

obvestilu, da bo plačeval toliko in toliko odstotkov »Učit. konviktu«. Vodstvo »Učiteljskega konvikta« nas je pooblastilo izjaviti, da ni g. Lampret dobil nikake pravice, porabljeni »Učiteljski konvikt« v reklamne svrhe, ker ni nikogar za to vprašal in torej z nikomur glede tega sklenil nikake pogodbe, da nima tudi iz tega vzroka »Učiteljski konvikt« z imenovanim tiskarjem nobenih zvez ter da ni med obema strankama nobenih obveznosti. Od strani, ki zlorablja ime »Učiteljskega konvikta«, ne da bi koga prosila dovoljenja, ki hoče temveč z nepravilno izposojeno učiteljsko firmo škodovati drugemu učiteljskemu podjetju, ne sprejema »Učit. konvikta« nobenih odstotkov. Gospodje, ki so nam vse to pravili ter nas pooblastili v to izjavo, so jako ogorčeni nad takim početjem, saj vendar ne morejo dovoliti, da bi se posluževal naših ustanov, naše lasti in sadov naporenega dela naše organizacije kdorkoli, ki nima za to niti dovoljenja niti pravice. Kar nam daje ugodnosti in dobička lastna organizacija, teh se bomo vendar v prvi vrsti polastili sami. Kdor dela drugače, dela proti nam. Toliko v informacije tistim, ki se zanimajo za »Ročni zapisnik« in jih bega omenjeno obvestilo. — Zasluge ne odrekamo nikomur, a zasluge ne dajejo nikomur pravice do kršenja organizacije.

Z, Gorenjskega nam piše tovariš: Počitnice so tu! Kdo bi zmeraj tožen bil? Tudi mi se časih lahko smejemo, če tudi »nej dnarja ne blaga«. Gospod urednik, ako se ne boste kislodržali, pa Vam povem, zakaj sem se jaz v tem tednu že dvakrat smejal. Torej čitajte, ali pa — če Vas od vednega praskanja po popirju oči bole — pa poslušajte: Iz bele Ljubljane so prejela šolska vodstva vendar enkrat neko »slovensko« tiskovino. Hvala Bogu! Toda naslov je pa tak-le: »Nauki o varstvu živali za mladino«. Hm, kaj mislite, kakšne so te živali za mladino? Jaz poznam dvoje; sive s križem in rjave brez križa. Nadležne so oboje. To vemo učitelji iz izkušnje, ako sem prav povedal. Po naslovu pa učitelji — zraven vseh nadlog — še teh živali ne bomo smeli zatirati. Drugič sem se smejal »Slovencu«, ki nikoli ne laže. Pred nekaj dnevi je pisal, da klerikalna stranka na svojih shodih nikjer ne napada šole in učiteljstva. — Oh no, saj pravim!

Stara cokla. Na Kranjskem je neka posebna navada, da se zanikarnim staršem zaradi nerednega pošiljanja otrok v šolo pošiljajo »Svarila«. To je stara, obrabljena cokla, ki šolstvu mnogo škoduje. Evo nekaj zgledov; Prične se šolsko leto. Nekaj otrok ima prvi mesec po 10—15 neopravičenih zamud. Zakaj? Starši pravijo: »E, saj prvi mesec ne bo kazni«. Pa je tudi res ni, marveč samo »Svarilo«. Drugi slučaj: Prišel je zadnji šolski mesec. Stranka še ni bila posvarjena in reče »Zadnji mesec pa fant lahko doma ostane. Svarila še nisem dobil in torej tudi kaznovan ne bom.« Tretji slučaj: Deček, navihanec posebne vrste, služi za pastirja. Prvi mesec ne gre v šolo. Gospodarju je to tudi prav. Konec meseca dobi gospodar »Svarilo« in reče: »Veš fant, zdaj pa moraš v šolo! Deček pa gre k drugemu gospodarju in je zopet en mesec šole prost. Tako se igra ponavlja na račun stare cokle. Kakšno »Svarilo« dobi vojak, ako ne pride pravega dne v vojašnico? Ali so Kranjci res tako nepremišljeni, da ne vedo, da mora vsak svoje otroke redno pošiljati v šolo? Bliža se deželna učiteljska skupščina. Gg. delegatje, vaša parola bodi: Proč s »Svarili!«

Pobalini v učiteljskem stanu! Kadar si ne zna »Slovenec« drugače pomagati, začne zmerjati in psovati po načinu neolikanih kozjih pastirjev. Lepo je že število psovk, ki so si jih izmislili neotesanci v njegovem uredništvu in jih zalučali nam v obraz. K sreči pa odleti vsaka psovka nazaj in se obesi »Slovenčevim« golobradcem za nos, kjer obvisi za vekomaj. Tako je tudi z najnovejšo njegovo cvetko s pobalini. Sedaj vsaj vemo, kaj so tisti pismarji, ki urejajo »Slovenca«. — V zadnji številki smo priobčili notico »Ne verjamemo!«. Izrečno smo povedali, da so tiste naše vrste posledica naše odkritosrčnosti. Te pa »Slovenec« ne more trpeti. Ako bi bili hinavci in lažniki, bi nas začel hvaliti in povzdigovati, ker najde »Slovenec« v hinavščini in lažnosti tiste čednosti, ki so mu popolnoma enake in najbolj simpatične. Ker pa je naša beseda odkritosrčna, zatorej smo po »Slovenčevi« sodbi prifrknjenci, ki surovo insulti-

ramo duhovnika, dasi stoji v naši notici črno na belem »... ne da bi s tem mislili omenjena dva duhovnika osebno žaliti«. »Slovenec pa je to izpustil, torej je našo notico prikrojil tako, kakor bolj služi njegovemu rokovnjaštvu! Da so naše notice neumne budalosti, to je povedal »Slovenec« že tolikokrat, da je njih resničnost in verodostojnost neovrženo dokazana. »Slovenec« namreč dokazuje z negacijo. Zato je tudi tukaj jasno, da je laž, ko trdi, da berači naš list za zvišanje plač. Beračil ni nikoli in tudi nikdar ne bo, ker to je pod našo častjo in ker nam daje državni šolski zakon pravico, da zahtevamo, kar nam gre. Ali misli »Slovenec«, da berači tudi poštene slovenski učitelj za svoj pošteno zasluženi kruh, ako hodijo po deželi razni berači in beračice, ki nabirajo »milodare« za razne zavode (Šentvidsko polje!), samostane, cerkve, kapele itd. itd.? Ne! Učitelj danes ne berači več, ker je minula doba konkordata in ker rajši pošteno strada, nego bi se debelil s priberačenim kruhom in z nepošteno pridobljenimi darili »med živimi«. Ako želi, mu povemo lahko tudi kaj o beračih, ki si žele živega mesa! Morda mu bo dovolj za danes. . . .

„**Ceniti nas znajo!**“ I pravi »Slovenec«. V poročilu o pogrebu universitet. prof. dr. Gregorja Kreka našteva udeležnike. Njegov ljubljanski poročevalec, znani »laufburš« pozna vso Ljubljano. Videti je moral, da so se udeležili pogreba tudi učitelji in sicer znani učitelji: Dimnik, Primožič, Gangl, Jelenc, Kostanjevec in še več drugih, vendar pa niti ne omenja učiteljev. Tudi z dežele je bilo nekaj učiteljev pri pogrebu. Vsega skupaj okrog 20. To konstatujemo z ozirom na to, ker je bil rajni prof. dr. G. Krek ustanovnik »Društva za zgradbo učitelj. konvikta«, za kar smo bili dolžni, mu zadnjo čast izkazati, kar smo tudi storili. Drugače pa nam je vseeno, ako »Slovenec« učiteljstvo še bolj bagatelizuje, ker se bomo potem še z večjim zadoščenjem smejali, kadar bo pisal, »da edino klerikalci nas znajo še ceniti«.

Versko-nravna vzgoja. V ljubljanski okolici imajo na Golem zasilno šolo, kjer »poučuje« tamkajšnji župnik. Mož ima čisto svojo metodo, ki si je ne moremo lepše misliti. Vsi otroci morajo v poletnem času ob 6. zjutraj, v zimskem času pa ob 7. zjutraj v cerkev. Tamkaj trpe vročino, oziroma zmrzujejo toliko časa, dokler jih ne požene blagi duhovnik v šolo. A gorje otroku, ki bi ga ne bilo v cerkev! Palica poje tako neusmiljeno, da se zvija ubogi otrok pod krutimi udarci brezsrčnega tirana! Ali bi ne bilo bolje, da se obrne palica in nabije tistega, ki muči nedolžno mladino? Opozorjamo na to žalostno dejstvo šolske oblasti in pričakujemo, da napravijo nemudoma konec takim sramotnim razmeram. Bolje nobena kakor taka šola!

Odlikovanje. Naši »moderni« šolniki uganjajo čudovite reči. Ni dolgo od tedaj, ko so prepovedali odlikovanje pridnih in vzornih učencev in učenk, češ, to ni zaslugá, to je nadarjenost in dolžnost. Sedaj so se nekoliko premislili in stvar malo zasukali: začeli so odlikovati učiteljstvo in sicer črno na belem, kakor nam dokazuje letošnje »Poročilo o mestnih ljudskih šolah v Ljubljani«. Učiteljstvo ne polaga nobene važnosti na taka brezpomembna odlikovanja, ki si jih izmišlja ena sama oseba, tista oseba, ki je po milosti vladajočih razmer nadzornik ljubljanskih slovenskih ljudskih šol. Radovedni smo samo, ali se je ta komedija odigrala z vednostjo c. kr. mestnega šolskega sveta in ali so tamkaj povprašali, zakaj niso te neskončne milosti deležne tudi I. mestna petrazrednica, dvo-razrednica na Barju in obe mestni nemški ljudski šoli? Kolikor so nam znane razmere, je vse ljubljansko kakor kranjsko učiteljstvo sploh tako vestno in tako natančno pri izpolnjevanju svojih stanovskih dolžnosti, da je čisto nepravilno in netaktno, ako delajo razni funkcionarji izjeme, kadar se jim zazdi, da morajo svoja subjektivna priznanja razglašati urbi et orbi. Zatorej smo prepričani, da so igrali ob tem odlikovanju prvo in zadnjo vlogo osebni nagibi, ki so v današnji moderni dobi brez najmanjše vrednosti in služijo le v dokaz — lastne domišljije. Morda se tudi ne motimo, ako trdimo, da naj služijo ta odlikovanja zgolj tistemu, ki

jih je provzročil. Dobro nam je v spominu, kakšna je bila njegova sodba tedaj, ko je prevzel inšpektorat po sedanjem dež. šol. nadzorniku g. Levcu, ki o šolstvu menda tudi nekaj razume. Vse ljubljansko ljudsko šolstvo je za nič — tako nekako se je glasila uničujoča kritika. A sedaj — po tolikem in tolikem času — že lahko izdajam pohvalne dekrete, da vidi svet, kakšnega moža je bilo treba, da se je dvignilo šolstvo in zdramilo učiteljstvo iz lenobe in zaspanosti! — Komur to imponuje, ta se naj svobodno klanja še nadalje velikemu geniju samoljublja, da ne rečemo nič hujšega! Pametni ljudje se smejo takemu šarlatanstvu, ki ima samo to dobro stran, da hoče s plaščem krščanskega usmiljenja prikriti vse tiste javno očitane, a nikoli preklícane nerodnosti in nepravilnosti, ki jih ne izbriše milijon pohvalnih dekretov! Naša socialna doba hoče izravnanja in uredbe gmotnih razmer, zameta pa vsiljevanje osebnih simpatij ali antipatij, ki hočejo užgati živi stanovski zavesti vsega stanu in uspehom, ki jih vodi vztrajno in požrtvovalno delo, pečat piškave posameznikove individualnosti!

Duhovne vaje za učiteljice. Ljubljanskim nunam je dolgočasno. Rade bi, da pride med mračno zidovje nekaj svežega zunanjšega zraku. Zato kličejo tudi letos za čas od 21. do 24. tega nas učiteljice k duhovnim vajam. Da so take duhovne vaje popolnoma nepotrebne in za učiteljstvo naravnost razžaljive, smo že dokazali takrat, ko je začel ljubljanski škof vabiti tudi učitelje k eksercicijam. Mislimo, da odgovore vsaj napredne učiteljice na tako vsiljevano pobožnjaštvo s tem, da ne pridejo kratkočasit ljubljanskih nun! Le pustite nas! Saj bomo že sami skrbeli za zveličanje svojih duš!

»**Učitelji i klerikalizam**«. Reški »Nar. List« odgovarja v svoji 208. številki članek o učiteljskih skupščinah v Voloskem, ki smo ga priobčili v zadnjih dveh številkah. Mi smo mnenja, da se mora popolnoma razjasniti položaj v hrvaškem Primorju in v Istri, zatorej smo primorani, da seznanimo svoje čitatelje z nekaterimi izvajani člankarja, ki polemizuje z našim dopisnikom. Sodbo si naj napravijo čitatelji sami. »Novi List« pravi: »Pisac onih redaka, (odstavek IV.) protivi se na prvom mjestu unašanju »kulturkampfa« u naše krajeve. Ja se u toj točki s njime posvema slažem, samo ga moram upozoriti, da je »kulturkampf« već slučajno tu i da se ta borba neda već odkloniti; ali njemu nije, i opet slučajno, ni to poznato, da su ju amo baš sami popovi prenesli, a da nisu njega ni pitali za dozvolu. — Da, moj dragi! Crna vojska sa sjevera — crnu kugu nosi! — Uzaludni su svi naši prosvjedi, oni hoće rat zajedno s nama — a proti nama. Naravski, da o pravoj borbi ne može, osobito pako na Boduliji, gdje je klerikalna aždaja svoje prijestolje udarila, biti ni govora, jer se mi Boduli radjamo, živimo i umiremo u klerikalnoj atmosferi; te je dapače posve absurdo, med klerom stvarati klerikalnu stranku, ako se uvaži, da je naša Bodulija, malena katolička hierarhija, ili sredovječna Hispanija en miniature. Tako, da se ovdje, izim poedinaca, nitko ne usudjuje niti pisnuti, za sve novotarije modernog klerikalizma. — Da, ne samo to, već imade ovdje učitelja, koji se baš natječu, što iz mamelucizma, a što opet iz egoizma u širenju klerikalne propagande. U ostalom naš pedagog ne zna jamačno, da je danas polovica Evrope pod diktaturom klerikalizma, da se danas papa Sarto bavi više politikom nego li molitvom, da je danas socialno-političko pitanje skoro svih austrijskih Slavena u klerikalnim rukama, da je družba Cirila i Metoda u njihovoj režiji, da pošteni dr. Laginja, koji bi inače kao diplomat brilirao, prava žrtva našeg klerikalizma, da napokon naš materijalni obstanak ne zavisi nipošto od milosti božje, već od milosti klerikalne, da je konačno i on sam pod kontrolom svojeg župnika. On nezna ni to, da naši furtimaši imadu pravo za pravo samo jedan princip, jedan ideal, a to je absolutni imperialistički egoizam, da kako danas stvari stoje, oni mogu bez nas svašta, a mi bez njih ništa, da su oni o tome posve na čistu, ali da toga ne bi oni priznali ili povjerali niti svome rođjenome bratu. — Ovako široki hirizont žalostnih fakata, nije očividno poznat piscu onog članka. On ne shvaća nit s daleka situaciju ili današnju socialno-političku konstelaciju, te je u svojem naivnom

mišljenju zagriženi pristaša quietizma, koji nije nego simbol smrti ne samo socialnog nego i organskog života. On hoće doduše, da se vodi neka vrst platoničke borbe bez stvarne reakcije ili pokreta. Zadnja točka onog njegovog izvješća nije nego »giuoco di parole« ili kratki niz ništa neznažećih ideja i opriječnih pojmova, koji se med sobom izključuju; kao n. pr. toliko klerikaln, koliko liberalan. — Nije li to pravi paradox? — Člankar zaključuje z vzklikom in pozivom: »Bračo učitelji! Skrajno je doba. Prošla su vremena robstva; bacite se i Vi na političko polje, ako si želite osigurati obstanak i slobodu: izvoštite si prije svega podpunu izbornu slobodu i rješite se odmah onih servilnih i podlih stvorova svojeg stališa, koji vas sistematski vode i opet u »sladki« jaram furtimaški. Bdižite, jer Sotona obilazi, da Vas uhvati u svoju mrežu. Prenite se iz ubojite letargije i apatije, te u ovoj eri političke korupcije i nedoglednih političkih dogodjaja, socialnih evolucija, složite se svi u jednu samu veliku skupinu, pa iz geslo: »za narod, slobodu i napredak!« poduzmite zajedničku akciju!«

Eklatantno kršenje šolskih zakonov v Istri. Iz Istre nam piše prijatelj: V 30. štv. »Tovariša« čitam članek »Eklatantno kršenje šolskih zakonov«, kjer je povedano, kako krši kranjski deželni šolski svet ministrske naredbe glede deželnih učiteljskih skupščin. Kaj naj bi pa rekli o istrskem deželnem šolskem svetu, ko ni bilo deželne učiteljske skupščine že od l. 1882. Okrajne učiteljske skupščine se pa vrše navadno le vsako 6. leto. — Ker sta prosili učiteljski društvi okrajev Volosko in Koper, naj bi se obdrževale okrajne skupščine redno vsako leto in deželne enako redno v določeni dobi, sta se vršili v ravnokar pretečenem šolskem letu v teh okrajih okrajni skupščini. Obe ti skupščini bi se morali vršiti že v šol l. 1903/4, ker sta bili takrat razpisani, a odložili sta se, in tako sta odpravili tudi za leto 1904/5. V koprskem okraju se je vršila skupščina že 7. in 8. oktobra 1904, a vendar ni do danes dež. šol. svet ni ovrgel ni potrdil sklepov te skupščine. — »Kaj je pa z deželno skupščino?« smo vprašali pri občnem zboru učitelj. društva za koprski okraj. Odbor nam je pojasnil, da je tudi za to prosil dežel. šol. svet, a do danes ni uradne rešitve, pač pa je odbor zvedel iz verodostojnega vira, da je šla prošnja ad acta z izgovorom, da ne vedo, kaj postaviti na dnevni red deželne skupščine. — § 12. ministrske naredbe z dne 8. maja 1872. določuje, da se ima deželna skupščina izraziti o sredstvih, ki služijo v prosepah ljudskemu šolstvu, o pravicah, o dolžnostih in o drugih razmerah učiteljstva. Pri našem deželnem šolskem svetu so o vsem tem na čistem, zato ni potrebna deželna skupščina. Srečna Istra in srečno nje učiteljstvo! Zato pa je šolstvo v Istri na najvišji stopnji v Avstriji! Tako napredovati je mogoče pa le tam, kjer ni v deželnem šolskem svetu nobenega ljudskošolskega učitelja. To so v resnici turške razmere!

Razgled po šolskem svetu.

— **Mestna višja realka v Idriji.** Ministrstvo za uk in bogočastje je z ukazom z dne 5. julija t. l. št. 23.775, na prošnjo mestne občine idrijske privolilo, da se mestna nižja realka v Idriji začetkom šolskega leta 1905/06. razširi v višjo realko, in sicer tako, da se zaporedoma aktivirajo višji razredi. Ministrstvo je tudi odobrilo predloženi učni načrt, toda z izpremembo, da se slovenski učni jezik uvede le za tiste posamezne predmete višje realke, za katere so odobrene v slovenskem jeziku že spisane učne knjige, oziroma šele tedaj, ko se take knjige spišejo, to pa iz razloga, ker se s pedagoško didaktičkega stališča ne da opravičiti, da bi se na podlagi nemških knjig slovensko poučevalo. Sicer je pa ministrstvo načeloma pripoznalo, da ni nobene zapreke proti slovenskemu učnemu jeziku.

— **Italijansko vseučiliško vprašanje.** V Trstu je bil sestanek, ki so se ga udeležili skoro vsi italijanski državni poslanci, potem več deželnih poslancev in mnogo uglednih italijanskih politikov iz Trentina, Furlanije in Dalmacije. Predsedoval je zadržani podžupan dr. Ziliotto. Istrski deželni glavar je protestoval proti sklepu proračunskega odseka, ki je postavil sedež novi italijanski fakulteti v Roveret. Dr. Rizzi je

branil posl. Malfattija ter izjavil, da kar je ta ukrenil v stvari italijanskega vseučilišnega vprašanja, je storil to sporazumno s klubom. Tudi dr. Venezian je zagovarjal Malfattija, ki se je končno zahvalil za izražene mu simpatije. Na predlog dr. Veneziana so zborovalci sprejeli resolucijo, v kateri zahtevajo, naj se ustanovi italijansko vseučilišče v Trstu. Državnim poslancem so naročili, naj store vse zakonito in ustavno dovoljene korake za italijansko vseučilišče. Pozvali so tudi občine in društva, naj agitujejo za italijansko vseučilišče v Trstu. Geslo Italijanov mora biti: Italijansko vseučilišče v Trstu ali pa — nič. — Skoro gotovo pa bodo naposled italijanski poslanci vendarle odnehali od te zahteve in sprejeli za mesto pravne fakultete tudi Roveret, oziroma Trident, to pa zlasti zato, ker tirolski poslanci na skrivnem žele, da bodi italijansko vseučilišče na Trentinskem.

— **Privatna srednja šola v Mürzzuschlagu.** Neki dunajski konzorcij namerava v Mürzzuschlagu ustanoviti privatno srednjo šolo, ki bo prva svoje vrste v Avstriji. Ta srednja šola bo namenjena dečkom in deklicam ter bo stremila za reformami našega srednjega šolstva. Ta zavod bo nekaka realna gimnazija.

— **Število šolobveznih otrok v Avstriji, ki ne hodijo v šolo.** Takih otrok je na Štajerskem, Koroškem in Kranjskem 53.914, v Primorju 39.694, v Dalmaciji 71.721, v Galiciji in Bukovini 664.503, na Moravskem in v Šleziji 6.695, v Češki 55.315, v Gornji Avstriji in Solnograški 3292, v Dolenji Avstriji 20.321, v Tirolski in Predarlški 16.498. Skupaj nima skoraj milijon otrok potrebne izobrazbe.

— **Na Angleškem** so se oglasili l. 1905. za sprejem v učiteljstva 2603 gojenci in 12.041 gojenk.

Listnica uredništva.

Iz Istre smo prejeli dva članka, ki govorita o dejstvih, kričečih do neba. Če bo le mogoče, ju priobčimo že prihodnjic. Najbrže pa nam bo poročilo o »Zavezinem« zborovanju vzelo toliko prostora, da bomo morali še nekoliko počakati s priobčenjem. Prosimo torej potrpljenja! Iz vsega, kar nam dohaja iz nesrečne Istre, je razvidno, kako kričeče in neznosne razmere vladajo tamkaj. Te razmere so kruta obsodba vsem tistim, ki zavzemajo v javnem življenju odlična mesta, a ne store ničesar za šolstvo in učiteljstvo! Toda naj govore dejstva, da nam ne bo mogel nihče očitati podtikanja in natolcevanja!

Uradni razpisi učiteljskih služb.

Št. 1497. Kranjsko.

Na v dvorazrednico se razširjajoči ljudski šoli v Vavti vasi je začasno popolniti drugo učno mesto.

Prošnje je vlagati do 20. avgusta t. l.

C. kr. okrajni šolski svet Rudolfovo, dne 30. julija 1905.

Št. 1705.

Na v dvorazrednico se razširjajoči šoli na Čatežu je začasno popolniti učno mesto.

Prošnje je vlagati do 20. avgusta t. l.

C. kr. okrajni šolski svet Rudolfovo, dne 30. julija 1905.

Šolskim vodstvom, krajnim šolskim svetom in slovenskim staršem priporočamo:

„Zvonček“, II. letnik, nevezan 5 K, v navadni vezbi 5 K 60 h, elegantno vezan 6 K 40 h.

„Zvonček“, III. letnik, nevezan 5 K, v navadni vezbi 5 K 60 h, elegantno vezan 6 K 40 h.

„Zvonček“, IV. letnik, nevezan 5 K, v navadni vezbi 5 K 60 h, elegantno vezan 6 K 40 h.

„Zvonček“, V. letnik, nevezan 5 K, v navadni vezbi 5 K 60 h, elegantno vezan 6 K 40 h.

„Zvonček“, I. letnik, je pošel. Dobite samo še posamezne številke za skupno ceno 3 K.

Upravništvo „Zvončka“,
v Ljubljani, Rimska cesta 7.

Računski sklep društva „Jubilejska samopomoč“ za VI. upravno dobo od 1. maja 1904 do 31. jul. 1905.

Št.	D o h o d k i	K	h	Št.	S t r o š k i	K	h
1.	Gotovine v blagajnici konec V. upravne dobe	48	54	1.	Vdovi K. Piševi v Cerknici	370	—
2.	V poštini hranilnici » » » »	509	13	2.	Vdovcu A. Miklariču v Kobaridu	380	—
3.	Obresti poštne hranilnice iz l. 1904.	9	24	3.	Dedičem † Franca Breznika v Mariboru	392	—
4.	Dividenda od deleža pri hran. učit. konvikta	1	68	4.	2 deleža hranil. učit. konvikta	100	—
5.	Pristopnine novih članov	200	50	5.	Vložek v Kmetstvo posojilnico ljub. okolice	350	—
6.	Doneski članov	1518	—	6.	» » poštini hranilnici	591	15
7.	Povrnjeni poštni stroški	76	16	7.	Položnice in znamke	40	49
				8.	Stroški poštne hranilnice	22	67
				9.	Kuverte, tiskovine in razno	63	06
				10.	Gotovine v blagajnici	53	88
		2363	25			2363	25

Imetje:

Rezervni zaklad konec l. 1904	2685 K 23 h
Prirastek z vložkom v kmetstvo posojilnico	350 » — »
» » deležem hranilnice učit. konvikta	100 » — »
V poštini hranilnici za takojšnje izplačilo	591 » 15 »
V gotovini	53 » 88 »

3780 K 26 h

Če primerjamo konec V. upravne dobe . . . . . 3136 » 01 h

se je imetje pomnožilo za . . . . . 644 K 25 h

Konec V. upravne dobe je bilo . . . . . 185 članov
v VI. upravni dobi so umrli . . . . . 3 člani
na novo je v tej dobi pristopilo . . . . . 15 članov
je torej konec VI. dobe . . . . . 197 članov

S₁ adenec-Ig, dne 1. avgusta 1905.Franc Ks. Trošt,
prešednik in blagajnik.

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodono naložim,
v pomoč le sebi podarim.Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani,
registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Vplačuje in izplačuje se vsak četrtek od 11.—12. ure dopoldne in vsako soboto od 5.—1/2 7. ure zvečer ali pa vsak dan potom poštne nakaznice ali c. kr. poštne hranilnice (čekovni račun št. 866.312). Za drugače storjena vplačila zadruga ni odgovorna.

Sprejem hranilnih vlog po 4 3/2%, oddaja posojil na osebni kredit po določenih rokih vračevanja (glej spodaj) proti zadostni varnosti. Za tako velja: vsaj eden dober porok in plačnik, zastava premičnin, zemljišč in vknjiženih terjatev, predznanba na plačo ali penzijo.

Prošnje za posojila brezplačno proti vpošiljati 20 h v poštini znamkah za frankaturo. Tudi prošnjam za posojila naj se priloži poštna znamka za 20 h za dopošiljatev rešitve.

Vsakih 100 K posojila (dva pasivna deleža) se vrača po načinu:

A v 12 mesečnih rokih, in sic. 11 rokov à 9 K — h, 12. rok 4 K 73 h
B » 18 » » » 17 » » 6 » — » 18. » 3 » 56 »
C » 24 » » » 23 » » 4 » 50 » 24. » 4 » — »
D » 38 » » » 37 » » 3 » — » 38. » — » 66 »
E » 46 » » » 45 » » 2 » 50 » 46. » 1 » 81 »
F » 60 » » » 59 » » 2 » — » 60. » — » 70 »
G » 70 » » » 69 » » 1 » 75 » 70. » 1 » 42 »
H » 85 » » » 84 » » 1 » 50 » 85. » 1 » 26 »

Zadružni lokal je v Ljubljani, Komenskega ulice št. 17.

Ne zabite
„Učiteljskega
konvikta!“

Šolske tiskovine

odobrene po dež. šolskem svetu priporoča tvrdka

Dragotin Hribar v Ljubljani.

Doposlano.*)

Ker se je z izjavo, priobčeno od Gornjegrajskega učiteljskega društva v 21. broju »Učiteljskega Tovariša« obsodil moj popravek, ki je bil objavljen v 7. broju imenovanega lista in se ta obsodba v učiteljski javnosti tako tolmači, kot da bi moj popravek ne bil ust rezal resnici; zato izjavljam, da plačam za vsako točko svojega popravka, kateri se mi pravnoveljavno dokaže kaka laž v zmislu njene definicije, po 50, z besedo: petdeset kron globe učiteljskemu konviktu. Nasproti temu zahtevam, da plača Gornjegrajsko učiteljsko društvo za vsako točko mojega popravka, v kateri se mi ne bode mogla pravnoveljavno dokazati nobena laž, učiteljskemu konviktu istotako po 50 K globe. Devet točk popravka bode torej na vsak način dalo učiteljskemu konviktu 450 K dohodkov. Jurisdikcija se naj poveri učiteljskemu društvu za celjski okraj.

Državni tiskovni zakon daje vsakemu državljanu, torej tudi sleherni učiteljski osebi, pravico pošiljati listom popravke ter nima učiteljsko društvo pravice segati s svojim veto v moje državljanske pravice. Pač pa pristuje učiteljskemu društvu pravica, dokazati neresnico s protidokazi, česar ono niti poizkušalo ni, niti ni konstatovalo, katera točka mojega popravka ne ustreza resnici, ono je torej molče pritrdilo, da je popravek resničen, vključ temu ga je obsodilo in z njim vred tudi resnico. Vsakdo, ki obsoja resnico iz kateregasibodi nagiba, ravna subjektivno in je na krivi poti.

V zmislu tiskovnega zakona priobčeni popravek je informacija za uredništvo in javnost.

Smatram za nasilstvo in za akt nesvobodomiselnosti ter krivičnosti, če učiteljsko društvo po eni strani učitelja javno obsodi, po drugi strani pa mu obenem z žuganjem konsekvenc zapre pri uredništvu vse duri, da ne more v listu braniti resnice.

Meni je Gornjegrajsko učiteljsko društvo storilo tako, kakor da bi se balo mojega dokazovanja. Zakrivilo je, da sem moral po večkratnem zamudnem dopisovanju sedaj med uredništvom, sedaj zopet med upravništvom lista opustiti poseben članek in eno »Doposlano«, v katerih sem zadevo obrazložil z dokazi iz stanovskega, pravnega, državljanskega, naprednega in filozofičnega stališča ter iz stališča društvenih pravil in sem se moral omejiti na kratko obliko pričujočega »Doposlanega«, ki se vprav iz teh razlogov precej pozno objavlja.

Radoslav Knaflič.

*) Tiskano kot inserat. Uredništvo ne prevzema nobene odgovornosti.

Šolske tiskovine

priporoča

tiskarna J. BLASNIKA naslednikov
v Ljubljani.